

Temadag

Vård och omsorg

REGION
SÖRMLAND

1. Bakgrund

Den 18 oktober 2023 anordnades den årliga temadagen inom vård- och omsorg i Sörmland, för att diskutera aktuella ämnen inom branschen och utse 2023 års handledare inom Vård- och Omsorgscollege Sörmland. Under dagen diskuterades bland annat trender på arbetsmarknaden, kompetensförsörjning, språkutveckling, utmaningar och möjligheter med AI, validering och skyddad yrkestitel för undersköterskor. På träffen deltog representanter från Region Sörmland, Vård- och Omsorgscollege och Arbetsförmedlingen, samt arbetsgivarrepresentanter från samtliga kommuner och Region Sörmland – både verksamhetschefer, enhetschefer, apl-samordnare och handledare och Kommunal, såväl rektorer som yrkeslärare, som bidrog till en nära dialog för en länsgemensam samverkan.

2. Summering

Vård- och omsorgsbranschen ser en stor brist på utbildad personal, vilket bekräftas av Arbetsförmedlingens siffror. Man arbetar nu för att göra vården attraktivare genom skyddad yrkestitel för undersköterskor och närliggande yrken, genom en tydligare differentiering av de olika vård- och omsorgsyrkens olika roller.

Under dagen återkopplade deltagarna till förra årets stora diskussionsämne: skyddad yrkestitel för undersköterskor och hur det här har påverkat branschen under 2023.

Tekniken inom området går framåt och Region Sörmland tar del i spännande förstudier för att underlätta bland annat validering inom vård och omsorg. På temat validering lyftes även det nya verktyget Validig, samt vikten av att ha valideringsarbetsplatser- och handledare för att behålla befintliga medarbetare i respektive verksamhet och kunna bidra till vidare utvecklingsarbeten.

Under dagen diskuterades det hur viktiga språkbud och handledare är, för att kunna erbjuda trygghet och skapa en inkluderande och välkomnande arbetsplats. Årets handledare utsågs och firades.

3. Trender och prognoser kompetensförsörjning

Arbetsmarknaden i stort

I dagsläget ser Arbetsförmedlingen en stark arbetsmarknad i hela landet, där arbetslösheten sjunker och allt fler går ut i arbete eller annan sysselsättning.

I Sörmland ligger arbetslösheten på 8,5 %, i relation till 6,4 % i riket, där drygt hälften är långtidsarbetslösa. Eskilstuna och Flen sticker ut som de kommuner med högst arbetslöshet i länet, vilket kan förklaras med att det bor en stor andel utrikesfödda personer i kommunerna, där framför allt utrikesfödda kvinnor har utmaningar med att ta sig in på arbetsmarknaden.

Trots att Sörmland inte längre har den högsta arbetslösheten i Sverige syns det stora utmaningar i kompetensförsörjningen, och man tror att varsel och konkurser kommer att öka under den närmaste tiden på grund av lågkonjunkturen.

Kompetensförsörjning inom vård och omsorg

Samtliga områden inom vård- och omsorg, bland annat kommunal sjukvård som innefattar äldreomsorg, psykiatri och funktionshinderområdet, upplever en stor brist på utbildad personal. Enligt lag ska vård- och omsorgspersonal ha rätt kompetens för att kunna utföra trygg och säker vård.

Under diskussionen rörande Arbetsförmedlingens siffror och prognoser lyfter deltagarna hur viktigt det är med parter som är certifierade för Vård- och Omsorgscollege, vilket medför hög kvalitet och utbildningsinnehåll som är anpassat till arbetsgivarnas krav vid rekrytering och kompetensutbildning. Dialogen inom Vård- och Omsorgscollege blir betydelsefull eftersom Arbetsförmedlingen kan bidra i arbetet och är en värdefull samverkanspart – inte minst i informationsutbytet om vilka kompetenser som efterfrågas och råder brist på.

”Att arbeta med människor kan vara det mest utmanande och givande man kan göra”

Marie Hallberg, Regional Processledare, VOC Sörmland

Inom kommunal vård och omsorg i Region Sörmland bedrivs avancerad vård och omsorg, det är därför viktigt att medarbetarna både är utbildade och förbereds för detta. Här nämns det att arbetsgivare bör ta fram en kravprofil för vad kommande medarbetare bör ha för kompetens, och inte heller backa på sina krav, för att Sörmland ska kunna erbjuda en trygg och säker vård. I detta arbete är samverkan med Arbetsförmedlingen av stor vikt, för att hitta personer som klarar uppdragen. Katrineholm nämns som ett exempel på en kommun där det finns ett stort intresse för att arbeta inom vården, där utmaningen ligger i att få alla som är intresserade, och antas till en vård- och omsorgsutbildning, att fullfölja sin utbildning och därmed bli anställningsbar.

4. Validering

Med hjälp av validering kan en medarbetare bli anställningsbar genom kompetens som förvärvats på andra sätt än genom utbildning. Det här gör att fler kan gå ut i arbete snabbare och är en stor fördel inom vård och omsorg där det alltid är ett stort behov av personal.

Validig

Den digitala plattformen Validig vänder sig till utbildare i hela landet som arbetar med validering inom vård och omsorg. Syftet med plattformen är att förenkla arbetet och administrationen kring validering, då den analoga delen kommer att försvinna under 2025.

Genom Validig kan den som validerar sköta hela valideringsprocessen, från kartläggning till praktisk och teoretisk bedömning, direkt i verktyget.

Tack vare att Validig underlättar för validering, samt att Vård- och Omsorgscollege tar fram en helt ny valideringsmodell, hoppas regionen kunna utbilda fler valideringshandledare.

Under 2023 har Vård- och Omsorgscollege Sörmland, inom ramen för samverkan i det Östra Mellansvenska Nätverket samt deltagande i projektet ”Regionala strukturer för validering i Östra Mellansverige”, deltagit i två workshops inom ämnet validering. Inbjudan till dessa mejlas från regional processledare till lokala ordföranden för de lokala styrgrupperna inom VO-College Sörmland för vidare spridning i lokal styrgrupp. På det här sättet nås fler yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare och även länets arbetsgivarrepresentanter, för ökad kunskap och närmare samarbete och för att minimera parallella arbetsprocesser för validering.

Framtidens validering

Just nu genomförs ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Komvux i Eskilstuna. Genom en kartläggning av studerande och arbetssökande ska de två aktörerna kunna fördela personer, aktuella för validering, mellan sig. Målet är att skicka tio elever från Komvux till Arbetsförmedlingen, som genom validering är redo för arbete, samtidigt som tio personer från Arbetsförmedlingen skickas till Komvux för att komplettera sina utbildningar.

Region Sörmland driver tillsammans med de andra regionerna i Östra Mellansverige två förstudier kopplade till validering. Den första genomförs tillsammans med Ramboll, för att ta fram räkneexempel och metoder som visar hur validering, som en del av kompetensförsörjning, leder till vinster för både samhälle och individer. Resultaten av denna förstudie ska sedan kunna presenteras för politiker och beslutsfattare, för att påvisa att validering är ett värdefullt moment och inte enbart en extra kostnad.

Den andra förstudien fokuserar på hur AI (Artificiell Intelligens) och VR (Virtual Reality) kan användas som ett komplement för validering av praktiska moment inom vård och omsorg. Då det i dagsläget är brist på valideringsarbetsplatser och valideringshandledare skulle en teknisk lösning kunna bedöma vissa moment, så som basala hygienrutiner, förflyttning och blodtrycksmätning.

I relation till diskussionen om AI inom validering lyfts det att tekniken har skapat nya utmaningar för länets vård- och omsorgsutbildningar, där allt fler elever använder AI för att fuska. Flera av dagens deltagare upplever en tillbakagång i skolan, där man nu använder penna och papper vid examinering, i stället för digitala verktyg.

Diskussionen lyfter att man nu ser en ny verklighet som skolorna måste anpassa sig till, medan det också kan finnas fördelar med att kunna använda AI vid examinering, precis som vid validering, av praktiska moment.

5. Skyddad yrkestitel

Under tematräffen för vård och omsorg under 2022 diskuterades det hur skyddad yrkestitel för undersköterskor skulle öka attraktiviteten i yrket och höja kompetensen. Skyddad yrkestitel innebär att det krävs ett bevis från Socialstyrelsen för att få använda titeln undersköterska, vilket infördes i juli 2023 och vi kan nu för första gången se effekterna av regleringen.

Det är tydligt att skyddad yrkestitel har fått fler att vilja utbilda sig till undersköterskor.

Det är tydligt att skyddad yrkestitel har fått fler att vilja utbilda sig till undersköterskor, eftersom många annars fräntas de arbetsuppgifter och uppdrag som de vill ha. Genom den skyddade yrkestiteln differentieras arbetsuppgifter, vilket innebär att de som i nuläget är anställda som undersköterskor men inte uppnår kriterierna för yrkesbevis får en annan anställningsform och arbetsuppgifter. Det här bidrar till att nuvarande och framtida medarbetare behöver utbilda sig, vilket innebär en kompetensutveckling av befintliga medarbetare.

Det lyfts också från gymnasielärare som deltar på temadagen, att det fungerar som en morot för att fler ska läsa klart sin vård- och omsorgsutbildning. Det är motiverande för eleverna att de, genom att läsa klart sin utbildning, har möjlighet att få ett fast jobb, till skillnad från om de inte tar sin examen och endast kan anställas på timmar.

Det lyfts också att många inte har sökt skyddad yrkestitel, vilket förklaras med att många äldre undersköterskor som har nära till pensionen inte ser något värde i det, och att många av de som ansökt har behövt vänta länge på att få sina bevis på grund av fördröjning från Socialstyrelsens sida. Det tar i dagsläget cirka tre månader att få sitt yrkesbevis efter inskickad ansökan.

Genomlysning av Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen i Sörmland har påbörjat en genomlysning av alla som står inskrivna som undersköterskor i deras databas. Dessa kallas till ett fysiskt möte där man går igenom utbildning, vad de vill arbeta med i framtiden, och om de har ansökt om skyddad yrkestitel. Man vill trycka på att det är en fördel att lägga 320 kronor på ett intyg, och alltid ha möjligheten att jobba som undersköterska i framtiden, även om personen är mer fokuserad på ett annat arbete just nu. Det har också framkommit att en del vårdbiträden felaktigt står inskrivna som undersköterskor hos Arbetsförmedlingen.

6. På arbetsplatsen

Arbetsplatsförlagt lärande (APL)

APL, Arbetsplatsförlagt lärande, är en viktig del i att ge länets elever en kvalitetssäkrad utbildning och trygghet i sin kommande yrkesroll. Vård- och Omsorgscollege Sörmlands regionala arbetsgrupp för APL har mandat och har sedan flera år tillbaka en struktur och ett utarbetat samarbete, där planering av länets APL är förlagt. Det här är ett välfungerande arbetssätt och ett gott exempel på hur samverkan mellan olika samverkanspartner fungerar optimalt och genom dialog, lösningsfokus, vilja och engagemang, med förståelse för det egna ansvaret och den egna rollen i arbetsgruppen.

I Katrineholm planerar man att införa ”lära i par”, där eleverna sätts ihop två och två för att sedan gå ut i praktik som par. Det här är en metod som används inom sjuksköterskeutbildningar sedan tidigare och som nu kan användas inom utbildningar till undersköterska. Det nya arbetssättet innebär att eleverna kommer att ta ett större eget ansvar, samtidigt som skolan och arbetsgivare behöver anpassa lärandemålen vid praktik till det nya arbetssättet. Katrineholms första ”Lära i par” planeras till våren 2024.

Handledning

Under dagen lyfts det hur viktiga handledare är för att bibehålla medarbetare inom vård och omsorg. De är en bro mellan eleven och arbetsplatsen och kan genom gott bemötande och omhändertagande få fler att vilja stanna i branschen.

I Sörmland anordnas åtta handledarutbildningar per år, vilket skulle kunna ge en stor mängd handledare till länets arbetsplatser. Tyvärr ser man att utbildningarna inte fylls, vilket kan förklaras av den pågående kompetenskrisen. Arbetsgivare har inte möjlighet att skicka sina medarbetare på handledarutbildning, då det inte finns någon som täcker för dem på arbetsplatsen. Som exempel lyfts en pågående handledarutbildning i Oxelösund, med plats för 25 elever – där endast sex personer deltar.

Det är arbetsgivarnas ansvar att meddela och anmäla sina medarbetare till handledarutbildningarna.

Årets handledare

Utmärkelsen Årets Handledare är en del i att Vård- och Omsorgscollege vill hylla och lyfta fram hur värdefulla handledare är för verksamhet, organisation, kollegor och blivande anställda.

Den som nomineras måste ha genomgått en handledarutbildning inom Vård- och Omsorgscollege och ska uppfylla fyra kriterier:

- Är en god ambassadör för vård- och omsorgsycket
- Har ett gott bemötande av de studerande, brukare och arbetskamrater
- Har en förmåga att skapa en kreativ och stimulerande lärmiljö/arbetsmiljö
- Är en inspirerande och stöttande handledare

Processen att utse Årets Handledare 2023 sker i regional arbetsgrupp med representanter från arbetsgivar- och utbildningssidan, kommunal verksamhet, Region Sörmland och Kommunal.

2023 var ett rekordår där hela 14 nomineringar till Årets handledare. Tre stycken valdes ut och bjöds in till Temadagen med sina chefer, som nominerat dem. Årets nominerade var Mona Nensen från hemtjänsten, demens, Nyköping, Peter de Neergaard, socialpsykiatrin, Arnö Allé, Nyköping och Christina ”Kicki” Nalin, LSS Funktionshinderområdet, Vård- och Omsorgsförvaltningen, Eskilstuna kommun.

Vinnare blev Christina Nalin!

Språkutveckling

I oktober 2023 kom ett nytt besked om att Skolverket satsar 40 miljoner per år på språkombud, språkutbildare och chefer.

Ett språkombud hjälper arbetsplatsens medarbetare att förstå vad jobbet innebär, utan att någon känner sig utpekad eller sårbar. Språkombudet skapar en trygg miljö och hjälper inte bara den som har en utmaning, utan hela arbetsplatsen, med kommunikation och bemötande.

Man kan se att verksamheter som satsar på språkutvecklingen kan erbjuda en tryggare situation och vårdmiljö, och att det är avgörande med en engagerad chef för att arbetet ska fungera och för att arbetsplatsens uppsatta mål ska kunna uppnås.

Språkombudet skapar en trygg miljö och hjälper inte bara den som har en utmaning, utan hela arbetsplatsen, med kommunikation och bemötande.

Vårdbiträden

I dagsläget görs det ingen skillnad på vårdbiträden med eller utan utbildning i kliniskt arbete. De utför samma arbetsuppgifter och anställs på samma villkor. Behovet av en tydlig arbetsbeskrivning lyfts fram som skulle kunna bidra till en slags ”kompetensstege” och motivation att utbilda sig vidare. Det är viktigt både för medarbetaren, som måste veta vilka uppgiften den är ålagd att utföra och vilka förväntningar som ligger på denne, samt för arbetsgivaren som ställer dessa krav.

Det lyfts ett önskemål om att införa APL även på vårdbiträdesutbildningar.

7. Reflektion i kubik

Dagen avslutas med reflektioner i mindre grupper. I efterföljande diskussion lyfts det att flera av deltagarna vill lära sig mer om validering. Man kommer att ta med sig flera av dagens ämnen, bland annat frågan om utbildade vårdbiträden i relation till utbildade, samt AI inom validering, till sin arbetsplats för att kunna utvecklas ännu mer.

Det lyfts att den viktigaste personen att kontakta för att kunna genomföra önskade förändringar är den närmaste chefen, som också ansvarar för att löpande sprida information på arbetsplatserna om vad som sker inom vård och omsorg i Sörmland.

8. Menti-diskussion

Under dagen genomfördes en Menti-övning, där deltagarna gav förslag på åtgärder utifrån två frågeställningar.

Fråga 1:

Vad kan VOC Sörmland bidra med ytterligare?

Bland förslagen fanns önskemål om utökade möjligheter för samarbete och samverkan, ökad förståelse för betydelsen av uppdraget som handledare och språkbud, fler gemensamma aktiviteter som föreläsningar och workshops, fler praktikplatser inom regionen, fler killar i vården samt etablering av ett nätverk för rektorer. Dessutom betonades vikten av att informationen från VOC når ut till alla verksamheter och sprids till länets alla chefer inom kommun och region. Ytterligare förslag var mer stöd i validering, fler involverade politiker, HLR-utbildning samt digital utvärdering för elever och handledare.

Fråga 2:

Vad behöver regional styrgrupp ta med sig i framtida arbete?

Här framkom önskemål som likvärdigt valideringsarbete, tydligare information och dialoger, närmare samverkan samt gemensamma kursupplägg mellan lärosäten. Även förtydligande av uppdrag, mål och måluppfyllelse samt representation av samtliga verksamheter i styrgruppen fanns bland förslagen, liksom bättre förankring av arbetet genom deltagande av fler politiker från alla kommuner.

Källförteckning

Presentationer

Hur ser den demografiska utbildningskartan ut?

Föreläsare: Kenneth Eriksson, Arbetsförmedlingen och Morgan Andersson,
Hållbar Regional Utveckling

Validering – en del av lösningen för kompetensförsörjning

Föreläsare: Anna Hedeklint och Jessica Gustafsson, Region Sörmland

Broar byggs genom nya samarbeten

Föreläsare: Marie Hallberg, regional processledare

På väg framåt med VO-College Sörmland

Föreläsare: Marie Hallberg, regional processledare

Undersköterska, genomlysning inför Skyddad Yrkestitel

Föreläsare: Kenneth Eriksson, Arbetsförmedlingen